

Egyed Emese professzor asszony ajánlása az Erdélyi Múzeum-Egyesület tiszteleti tagságára

Egyed Emese pályafutása jól példázza, hogyan lehet összekötni az oktató-nevelő munkát a tudományos kutatással, az intézményvezetéssel és a közösség szolgálatával. Mindezekhez még külön színt társít a költői-művészi tehetség, az ihletettség. Személyes varázsa mindezeket egységbe olvasztja. Neve mára nemcsak Kolozsvárt vagy Erdélyben, de a határokon túl is fogalommal vált.

Családja olyan útravalóval indította, mely megszabta irányultságát. Édesanyja tanári, édesapja tudósi, vezetői elhivatottsága benne is gyümölcsözőt és előre vetítette egyenes vonalú pályaképét. Kolozsvárt született 1957. július 5-én. A korabeli Kolozsvár legrangosabb magyar tannyelvű iskolájában, a 11-es (ma Báthory István) Líceumban tett érettségit 1976-ban. Diákévei emléke a Hajnal című diáklap szerkesztésében megjelent 4. száma (1976), ahol első verseit is közli. A Babeş-Bolyai Tudományegyetem francia–magyar szakára nyer felvételt, ahol François Villon *Nagy Testamentuma* magyar fordításairól írott francia nyelvű szakdolgozatával szerzi meg diplomáját. Ahhoz a szerencsés nemzedékhez tartozik, akik nem kényszerülnek a vidéki életre, ingázásra, hanem egyenesen Kolozsvárra kapnak tanári kinevezést. A Brassai Sámuel Líceumban taníthat 1988-ig, színjátszó kört vezet, s már innen művészi és írói tehetségeket indít útnak. Pár évig az Utunk, majd Helikon szerkesztőségében ízelgeti a művészi világot. 1990-ben aztán versenyvizsgával elnyeri a magyar irodalomtörténeti tanszék tanársegédi állását.

Egyetemi pályája mintaszerűen alakul. Rögtön beiratkozik az Antal Árpád professzor vezette doktori kurzusra, 1996-ban védi meg a *Barcsay Ábrahám élete és költészete* című disszertációját. Már 1991-ben adjunktussá léptetik elő, irodalomtörténeti és színháztörténeti előadásokat tart, főleg a felvilágosodás korára szakosodik. 1997-ben megkapja az előadótanári/docensi besorolást, s ettől fogva a tanszék meghatározó személyisége. 1998-tól közel két évtizeden át tanszékvezető. 2001-ben lesz rendes egyetemi tanár, 2003-ban pedig doktorátus-vezető. Mind az alapképzésben, mind a mesteri képzésben és a Hungarológiai Doktoriskolában előad. 2022-ben dönt nyugalomba vonulásáról, 2023-tól professor emerita címmel kapcsolódik a tanszéki munkához.

Tudományos pályája kibontakozását elősegítették külföldi tanulmányútjai, ösztöndíjai, melyek során előadásokat is tartott. Megfordult a bécsi, udinei, nápolyi, nyitrai, prágai, párizsi egyetemeken. Főleg a magyar irodalom francia kapcsolatait, a színháztörténetet kutatta. Konferenciák egész sorát szervezte, nem egyszer nemzetközi konferenciákon szekcióvezető is volt. Ezek központjában jórészt felvilágosodás-kori témák és személyiségek állottak. Kutatásai főleg a 18–19. század fordulójának erdélyi irodalmára irányulnak. Barcsay Ábrahám, S. Pataki Mózes, Lukáts István, Ujfalvi Krisztina verseit azonosította és tette közzé forráskiadványokban. Újabban az erdélyi nemesi családok kultúrateremtő szerepét, szövegalkotásait vizsgálja. Nem idegen tőle a kortárs irodalom értékelő ismertetése sem, köteteket lektorál és szerkeszt.

Egyetemi munkásságának kimagasló teljesítménye a doktori témavezetés. 2009 és 2025 között 30 doktorandusa védi meg disszertációját. Ezzel iskolát teremtett maga körül. Ma középiskolai és egyetemi oktatók, kutatók, írók, szerkesztők, színészek vallják őt mesterüknek. Fokozati vizsgadolgozatok irányításával a középiskolai tanártovábbképzést is szolgálta. Lelkes diákjaiból szervezte az irodalom- és színháztörténeti kutatásokat végző, színelőadásokat megvalósító Interkulturali-Thé csoportot.

Munkásságának másik színtere az Erdélyi Múzeum-Egyesület Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi szakosztálya. Fő érdeme, hogy ide tudta vonzani tanítványait, ezek tudományos eredményeit éppen az egyesület konferenciáin, publikációs eszközeit felhasználva ismerhette meg a szélesebb közönség. Az egyesület folyóiratának, a nagy múltú

Erdélyi Múzeumnak 1997 és 2017 között volt a szerkesztője, s ma is a tanácsadó bizottságának tagja. 2010-ben elvállalta az I. szakosztály elnöki tisztségét, s négy mandátumon keresztül, az idei választásokig példászerűen töltötte be. A Magyar Tudomány Napja Erdélyben szakosztályi ülésein elhangzott dolgozatok kötetbe foglalását 2013-ban ő indította el *Certamen* főcímmel, azóta 2025-ben már a XIII. kötet is megjelent. Ő alapította 2002-ben az egyesület keretén belül az Aranka György kutatócsoportot, mely a 18–19. század fordulójának irodalmával és Aranka levelezésével foglalkozik, s már több kötet kiadásához hozzájárult. Erdélyi drámatéka címmel forráskiadás-sorozatot indított az EME keretében régi színművek közreadására.

A Román Akadémia tudományos folyóiratának, a Nyelv- és Irodalomtudományi Közleményeknek 1997-től a szerkesztője, 2017-től pedig a főszerkesztője. Emellett még több szakfolyóirat és a kolozsvári Helikon kulturális folyóirat főmunkatársa. A kolozsvári Akadémiai Könyvtár keretében időszaki kiállításokat rendezett az általa kutatott témákból.

Eddig 6 önálló esszé- és tanulmánykötete jelent meg. Ezek címeiből is kiderül, hogy főleg a felvilágosodás kora és Barcsay Ábrahám testőríró költészete-levelezése foglalkoztatja. Legutóbbi, gyűjteményes tanulmánykötete, a *Francia iskola* (2023) a francia–magyar irodalmi és színházi kapcsolatokat érintő dolgozatait gyűjtötte csokorba, az Erdélyi Tudományos Füzetek sorozat 300. számaként jelent meg, s elnyerte az év legjobb könyve megtisztelő EME-minősítést. Ezek mellett több mint 20 kötetnek volt társszerzője, szerkesztője. Közülük itt csak a tanára, témavezetője, szakosztályi elnök-előde, Antal Árpád professzor emléke előtt tisztelgő kötetet (*Távlatok*, 2002) említjük meg.

Mindezekén túl Egyed Emese költő, az erdélyi magyar irodalom reprezentatív, határon innen és túl elismert lírikusa. Számára a költészet kényszer és gyógyszer. Olyan gondolatokat foglal versbe, amelyeket nehéz közvetlenül elmondani, de verssorok közé lehet varázsolni. A mai világhoz kapcsolódnak toposzai, de percig sem feledi az irodalmi magyar nyelv határait, a keresztényi illendőséget. Eddig 10 kötet verse jelent meg, s ezekből egy kétnyelvű (magyar–német) válogatás. Az irodalmi prózát főleg gyermekkönyvek formájában műveli.

Ez a gazdag és sokoldalú munkásság természetesen hozza magával a társadalom, az irodalmi és tudományos élet elismeréseit. Ezek közé felsorakozik a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem Doctor Honoris Causa (2012) címe, vagy az MTA Arany János-díja (2017), a Kolozsvári Akadémiai Bizottságnak a Tudomány Erdélyi Mestere (2021) diplomája. Valamennyit megtetézi a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje (2021). Mint költő a román és magyar írószövetségi díjak mellett elnyerte a Méhes György Életmű-díjat (2021), a Magyar Művészeti Akadémia Illés Gyula-díját (2023), s 2025-ben pedig a József Attila-díjat.

Talán ezeknél is többet mond az a négy tanítványa által szerkesztett tekintélyes, félezer lapos kötet, amellyel legutóbbi kerek születésnapján a magyar szellemi élet legjelesebbjei tisztelegtek előtte: *Hortus amicorum* (EME, Kolozsvár, 2017).

Egyed Emese sokoldalú szolgálatával, tudományos tevékenységével, iskolateremtő munkásságával, az Erdélyi Múzeum-Egyesület vezetésében és éltetésében betöltött szerepéért teljes mértékben megérdemli az Erdélyi Múzeum-Egyesület tiszteleti tagságát.

Gaal György